

ISSN 1392-3137. TILTAI, 2013, 3

ANDRAGOGO PAGALBOS SUAUGUSIAM BESIMOKANČIAJAM STRATEGIJOS TAIKYMO GALIMYBĖS

Gitana Tolutienė*Klaipėdos universitetas*

Anotacija

Suvokus andragogo pagalbos suaugusiam besimokančiam svarbą, siekiant tapti pagalbininku kaupti žinias ir ugdantis kompetencijas, įveikti mokymosi sunkumus, straipsnyje analizuojama andragogo pagalbos veiklos samprata ir specifika, suaugusiųjų mokymosi procese kylančios problemos, andragogo pagalbos besimokančiam taikymo galimybės, išskiriant pagalbos strategijos etapus, andragogo funkcijas ir kompetencijas. Pristatomi tyrimo rezultatai: universiteto studentų požiūriai dėl dėstytojų pagalbos teikimo mokymosi procese.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: andragogo pagalbos veiklos sritis, suaugęs besimokantis asmuo, mokymosi problemos.

Abstract

In comprehension of the importance of andragogue's help to adult learners in becoming their assistant to new knowledge and skills, overcoming learning difficulties, this paper analyzes the concept of andragogue's assistance activities and specificity of adult learning problems, the possibilities of andragogue's assistance application, highlighting the assistance strategy stages andragogue's functions and competencies. The research results are presented: the University student's views on the rendering of faculty assistance through the learning process.

KEY WORDS: andragogue's assistance activities, an adult learner, the learning problems.

Įvadas

Suaugusiųjų švietimo požiūriu svarbu, kad kiekvienas žmogus bet kurio amžiaus tarpsniu ir bet kurioje geografinėje vietovėje turėtų galimybę mokytis tokia forma, kuri jam labiausiai prieinama, ir tokiu intensyvumu, kuris atitinka jo gabumus bei galimybes, sudarant sąlygas atsiskleisti ir tobulėti. Tačiau, kaip rodo praktinė patirtis, suaugusiųjų mokymosi procesas ne visada vyksta sklandžiai. Kai suaugusiesiems iškyla mokymosi problemų, išryškėja andragogo, kaip pagalbininko, vaidmens svarba, nustatant besimokančiųjų suaugusiųjų mokymosi problemas ir sprendimo būdus bei padedant jas įveikti. Šiame straipsnyje andragogo pagalba besimokančiam suvokiama kaip rūpinimasis, atskleidžiantis nuoširdumą, draugiškumą, paramą, padaršinimą, atsidavimą, įsipareigojimą, atsakomybę, pasitikėjimą, partnerišką bendravimą ir stengimąsi suprasti. Nuo andragogo gebėjimo laiku ir kokybiškai suteikti besimokančiam pagalbą, veiksmingai spręsti iškylančias problemas priklauso suaugusiųjų mokymosi proceso efektyvumas.

Nors pagalbos problema yra aktuali tiek besimokančiam suaugusiajam, tiek andragogui, mokslinių tyrimų andragogo pagalbos tematika nepakanka. Pati pa-

galba traktuojama skirtingai, iki galo neišaiškinta, kiek jai skiriama dėmesio, kaip organizuojama, kokios priemonės ir metodai taikomi. Pagalbos besimokančiam suaugusiajam teikimas apima labai platų andragogo veiklos spektrą, kuris pagrįstas ne tik tiesiogine pagalba, patarimu, nukreipimu suaugusiajam mokantis, bet ir emociniu palaikymu. Pagalbos teikimo aktualumas ypač išryškėja kintant andragogo funkcijoms, tampant besimokančio suaugusiojo pagalbininku, siekiant naujų žinių ir kompetencijų, šalinant mokymosi problemas ir teikiant kokybišką pagalbą mokymosi procese. Todėl straipsnyje tyrinėjama mokslinė problema: kokios andragogo pagalbos besimokančiam suaugusiajam teikimo galimybės mokymosi procese?

Tyrimo objektas: andragogo pagalbos veiklos sritis.

Tyrimo tikslas: teoriškai išanalizuoti ir empiriškai atskleisti andragogo pagalbos strategijos taikymo galimybes suaugusiųjų mokymosi procese.

Tyrimo uždaviniai:

- pagrįsti andragogo pagalbos besimokančiam suaugusiajam taikymo galimybes, išskiriant pagalbos strategijos etapus, andragogo veiklos funkcijas ir būtinas kompetencijas;
- ištirti universiteto studentų požiūrį į dėstytojų pagalbos teikimą mokymosi procese.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa.

1. Andragogo pagalbos besimokančiajam samprata ir taikymo galimybės

Daugelis mokslininkų (Andriekienė ir kt., 2006; Teresevičienė ir kt., 2006; Jaager ir kt., 2006; Longworth, 2007; Foley, 2007; Peras, 2007; Jovaiša, 2007; Jatkauskienė ir kt., 2009; 2011; 2012) akcentuoja, kad suaugusiųjų mokymasis sutelktas į vieną svarbų tikslą – mokymosi proceso, palaikančio ir skatinančio besimokančius suaugusiuosius, numatymą ir visokeriopą pagalbą prisiimant atsakomybę už savo mokymąsi. Tai reiškia, kad andragogas kartu su besimokančiuoju stengiasi sukurti santykius, kurie paremti pagalbos samprata, suaugusiųjų mokymosi procese ją suvokiant kaip andragogų vykdomą veiklą, leidžiančią gerinti suaugusiųjų mokymosi kokybę. Pagalba tapo tokia pat svarbi, kaip ir suaugusiųjų mokymasis, nes yra nemažai besimokančiųjų, turinčių karčios ar nepakankamos mokymosi patirties, todėl jiems reikia andragogų pagalbos sudarant individualų mokymosi planą, perprantant mokymosi būdus ir metodus. Taip pat reikia padėti remtis praktika darant teorinius apibendrinimus, mokytis iš patirties, įgyti įprotį traktuoti kiekvieną patirtį kaip mokymosi galimybę ir išmokti sėkmingai mokytis kiekvienoje situacijoje. Padėti įgyti įgūdžių, kurie svarbūs, siekiant įgyvendinti

savo asmenybės potencialą, tapti savarankiškais, planuojant savo mokymąsi, įvertinant mokymosi poreikius, atsižvelgiant į juos formuluojant siekiamus tikslus ir uždavinius. Padėti pasirinkti mokymosi išteklius, valdyti laiką, stebėti savo mokymąsi (jei reikia, jį koreguoti), įvertinti patį mokymosi procesą ir jo rezultatus.

Svarbi andragogo pagalba besimokančiajam įveikiant įvairius mokymosi sunkumus: dėl kito, kuris „skiriasi nuo manęs“ amžiumi, egzistavimo; teisės būti kitojam pripažinimo; bendrų sąlyčio taškų ieškojimo ir radimo, pripažįstant kiekvieno besimokančiojo individualumą; andragoginės veiklos diferencijavimo; savitumo išlaikymo bendraujant ir bendradarbiaujant, ugdant socialines kompetencijas; atitinkamos mokymosi aplinkos kūrimo (Andriekienė ir kt., 2006). Suaugusieji susiduria ir su mokymosi sunkumais: fiziniais (laiko trūkumas dėl darbo, šeimos, finansinė padėtis ir kt.), nusistatymo (nerimas, kad nesugebės mokytis, neigiamas mokslo supratimas, žema savigarba, amžius ir kt.), struktūriniais (būtinės kvalifikacijos nebuvimas, informacijos apie mokymąsi stoka ir kt.), situaciniais (aplinkybių) (asmens situacija tam tikru momentu – išlaidos, laikas, atsakomybė darbe ar namuose ir kt.), instituciniais (praktinė veikla ir procedūros, kurios varžo dalyvavimą mokymosi procese, pvz.: kursų trukmė, netinkamas tvarkaraštis ir kt.), galimybių (asmens požiūris į patį save ir mokymąsi) (Teresevičienė ir kt., 2006). Todėl andragogų pagalba įveikiant šiuos sunkumus yra suaugusiųjų mokymosi prieinamumo užtikrinimas, suvokiant prieinamumą kaip sąlygas nustatyti mokymosi sunkumus, kurie neleidžia plėtoti mokymosi proceso ir numatyti jų šalinimo strategijų.

B. Jatkauskienė ir kt. (2012) skiria dažniausiai pasitaikančias problemas suaugusiųjų mokymosi procese: 1) *kognityvinio pobūdžio* (susijusios su žiniomis, informacijos kodavimu, kaupimu, informacijos ir žinių apdorojimu ir kt.); 2) *afektyvinio-motyvacinio pobūdžio* (panika, motyvacijos praradimas arba nebuvimas, „užsiblokavimas“, impulsyvumas, teorinių žinių atsisakymas, nesidomėjimas mokymosi turiniu ir kt.); 3) *psichomotorinio pobūdžio* (susijusios su tam tikrų profesinių veiksmų įgijimo ar profesinės elgsenos išsiugdymu); 4) *psichosocialinio pobūdžio* (susijusios su psichologinio, socialinio pobūdžio veiksniais, lemiančiais individų tarpusavio sąveiką: nepasitikėjimas savo jėgomis, andragogais, grupės nariais, socialinės, adaptavimosi veikti grupėje, tarpusavio santykių problemos ir kt.).

Norint padėti suaugusiesiems įveikti mokymosi problemas, andragogui svarbūs šie aspektai: 1) *metodų* (varijuoti metodais derinant teoriją, praktines užduotis, diskusijas, praktinį pritaikymą); 2) *kelių klausimų* (kelti įvairius klausimus, kurie atitiktų įvairius mokymosi stilius); 3) *kalbėjimo (kalbos)* (vartoti įvairias sąvokas ir terminus, reiškiančius tą patį daiktą, reiškinį ir kt.); 4) *apibendrinimo* (apibendrinti naują informaciją ar žinias ir susieti jas su praktiniu taikymu) (Anužienė ir kt., 2008).

Kad ir kokia būtų mokymosi problemos priežastis, ją būtina laiku nustatyti ir šalinti ją lemiančius veiksnius. Efektyvią suaugusiųjų mokymosi problemų diagnostikos metodiką, sudarytą iš kelių etapų, pasiūlė G. Paquette (2002): 1) mokymosi problemų diagnostika: užduoties suvokimas (ar dėstytojas ir studentas vienodai supranta mokymosi užduotį), mokymosi problemos aprašymas (kokiam kontekste ji reiškiasi?), studento veikla mokymosi turinio atžvilgiu, kiti konteksto elementai (pvz.: specifiniai besimokančiojo santykiai su grupe); 2) mokymosi problemos priežasčių formulavimas ir tikrinimas, pasitelkus įvairias priemones: pokalbis, mokymosi stilių nustatymas, asmeninio pasitenkinimo nustatymas ir kt.; 3) pagalbos priemonių nustatymas, remiantis nustatytomis problemų priežastimis; 4) priežasčių šalinimo plano suderinimas su studentu; 5) plano įgyvendinimo stebėseną (jei reikia, adaptavimas, modifikavimas); 6) veiklos plano efektyvumo vertinimas; 7) mokymosi stiliai ir jų nustatymas (Jatkauskienė ir kt., 2011).

Skirtingiems žmonėms mokantis vienoje grupėje, andragogas turi padėti vertinti ir puoselėti suaugusiam besimokančiajam būdingus savitumus, modifikuoti taikomus mokymo metodus, pritaikant juos pagal mokymosi stilius, būdingus besimokantiejiems, daugiau dėmesio kreipti į besimokantį suaugusį asmenį, mokymosi veiklas ir situacijas organizuoti taip, kad jam būtų patogiu (Teresevičienė ir kt., 2006). Suaugusiųjų mokymuisi būtina palanki sąveika, padėsinimas, saugumas, partneriška komunikacija. Teikiant pagalbą svarbiausios andragogo veiklos funkcijos yra klausymas, struktūravimas, pozityvus vertinimas, dalijimasis žiniomis, idėjomis, patirtimi, tikslų numatymas, įtraukimas į diskusiją, hipotezių kėlimas, aukštų standartų formulavimas, modeliavimas, nukreipimas, pasiūlymai ir kt.

Kadangi nėra idealaus andragogo pagalbos teikimo besimokančiajam būdo, jį renkantis svarbūs šie veiksniai: suaugusiojo gebėjimas mokytis, pasitikėjimas savimi, sukauptos žinios ir patirtis, lūkesčiai dėl būsimos pažangos. Andragogas, kaip pagalbininkas, patarėjas ir partneris mokymosi procese turi surasti geriausią būdą bendrauti ir bendradarbiauti su besimokančiu suaugusiuoju, skatinti jį ir motyvuoti. Labai svarbu, kad andragogo ir besimokančiojo tarpasmeniniai santykiai būtų grindžiami pagarba, tolerancija, siekiu bendrauti ir sutarti. Tai svarbu teikiant pagalbą besimokančiam suaugusiajam, siekiant mokymosi procese išvengti sunkumų.

Atliekant mokymosi pagalbininko vaidmenį, svarbios andragogo elgsenos nuostatos: ar natūraliai elgiasi, yra nuoširdus, lankstus, iniciatyvus, rūpestingas, ar moka pagirti, pasitikėti, ar gerbia, ar yra supratingas, geba jautriai, įdėmiai išklausyti, nes nuo tų dalykų priklauso besimokančiojo ir andragogo santykiai.

B. Anužienės (2006) teigimu, andragogas gali padėti suaugusiesiems mokytis, jei geba suprasti individualių mokymosi stilių privalumus, sukurti strategiją, kuri

padaeda įtraukti į mokymosi procesą įvairių tipų suaugusiuosius. Andragogas, norėdamas nustatyti individualų besimokančiųjų mokymosi stilių, gali pasidomėti: kokiais žodžiais geriausiai galima būtų apibūdinti individualų mokymosi stilių, kas besimokančiuosius įkvepia mokytis ar spręsti veiklos problemas, o kas kelia baimę, ką gali andragogas, siekiantis palengvinti mokymosi procesą ir kt.

M. S. Knowles ir kt. (2007) mano, kad idealus suaugusiųjų mokymosi pagalbininkas yra rūpestingas, pasirengęs padėti, pritarti, palaikyti, padrašinti, jis yra šiltai, palankiai ir lygiaverčiai bendraujantis, kuriantis dialogą, pasitikintis besimokančiuoju ir atsižvelgiantis į jo mokymosi poreikius, tikslus bei pageidavimus, išklausančias ir įsiklausančias, suprantantis, reaguojantis ir padedantis, spontaniškas ir nuoširdus, jaučiantis vidinę laisvę elgtis kaip asmenybė.

Kaip teigia R. M. Andriekienė ir B. Anužienė (2006), norint padėti mokytis ir skatinti mokymosi motyvaciją, reikia prisiminti, kad visi suaugusieji turi motyvą išmokyti, sužinoti, gebėti atlikti vieną ar kitą dalyką. Suaugusieji nori pažangos – tai rodo jų dalyvavimas švietimo procese. Jiems reikia įgyti žinių, tiksliau – naujų kompetencijų, kurios tampa pagrindiniu mokymosi motyvacijos varikliu. Jie nori būti pripažinti, todėl jiems reikia padrašinimo, pagyrimo. Net jei ir turi mokymosi problemų, spragų, su jais reikia kalbėtis, klausti, leisti išsakyti savo nuostatus ar pageidavimus. Taigi motyvacijos skatinimas yra viena svarbiausių andragogo pagalbos veiklos sričių, vienas iš empatijos raiškos būdų, stiprinantis suaugusiųjų pasitikėjimą savo jėgomis ir mokymusi.

Pagalba mokantis yra tam tikras bendravimo stilius, kurio pagrindas – besimokančiojo ir jam reikalingos pagalbos pripažinimas. Tokiu atveju akcentuojamas tarpusavio ryšys, sąveika, pasireiškianti dviguba funkcija: ne tik tarp besimokančiojo ir andragogo, bet ir tarp besimokančiojo ir kitų grupės narių, nes mokantis reikia kitų žmonių, konstruojant, struktūruojant, įsisauginant naujas žinias.

B. Jatkauskienė ir kt. (2011) skiria dvi pagalbos rūšis pagal pobūdį: 1) *reaktyvi pagalba*, nukreipta į daugiau ar mažiau išreikštą besimokančiojo poreikį, kai andragogas, sulaukęs pagalbos prašymo, pradeda veikti; 2) *proaktyvi pagalba*, grindžiama konstruktyvistine ir socialine mokymosi prieiga, nukreipta į besimokantįjį, nelaukiant, kol šis paprašys pagalbos. Taigi ši pagalba reiškiasi andragogo iniciatyva ir orientuota į mokymosi procesą. Tuo tarpu reaktyvi pagalba reiškiasi besimokančiojo iniciatyva, orientuota į jo mokymosi rezultatus, skatina ugdytis mokymosi, savimokos, saviugdos gebėjimus.

Atsižvelgiant į proaktyvios ar reaktyvios pagalbos pobūdį, andragogas gali atlikti įvairius vaidmenis – eksperto, koncepcijos kūrėjo, pagalbininko, lektoriaus, instruktoriaus ir kt. Kita vertus, pagalbos kriterijai nenustatyti: kokių atveju, kada ir kokią pagalbą teikti suaugusiajam mokantis. Teikiant proaktyvią ar reaktyvią pagalbą, galima paminėti trūkumus, su kuriais susiduria suaugęs besimokantysis,

t. y. teikiant proaktyvią pagalbą neskatinama savarankiškai mokytis, o reaktyvią – galimas turimų šaltinių antrinis vartojimas ir klaidų gausa. Be to, yra tikimybė, kad netinkamu momentu andragogo pasiūlyta pagalba ar besimokančiajam reikiamu momentu nesuteikta pagalba gali sukelti pyktį, susierzinimą, nepasitenkinimą ir nepilnavertiškumo jausmą. Todėl tinkamos pagalbos strategijos sukūrimas ir taikymas padėtų nustatyti, kokios pagalbos reikia suaugusiajam mokantis.

Norint iš tiesų padėti suaugusiajam mokytis, svarbu įsiminti tai, kad kiekvienas besimokantysis turi savo mėgstamas mokymosi formas, metodus, būdus. Todėl andragogas privalo labai lanksčiai ir kompetentingai reaguoti į skirtingus besimokančiųjų poreikius, bendroje veikloje taikyti atitinkamus mokymosi šaltinius, metodus, priemones, klausimus.

Kad andragogo pagalba būtų veiksminga, tiek andragogas, tiek besimokantysis turi glaudžiai bendradarbiauti ir dalytis patirtimi. Svarbu, kad andragogas suprastų kiekvieno besimokančiojo poreikius, padėtų nustatyti problemas, su kuriomis susiduria suaugusysis mokydamasis, tai padės nustatyti, kokios pagalbos jam iš tiesų reikia.

Kuriant ir taikant pagalbos besimokančiajam strategiją svarbūs šie aspektai: 1) *mokymosi aplinka* (saugios mokymosi aplinkos, pagarbos, pasitikėjimo ir kt. kūrimas); 2) *mokymosi planavimas* (taikymas patirtinio mokymosi modelio, kurį sudaro konkrečioji patirtis, refleksyvus stebėjimas, abstraktus conceptualizavimas ir aktyvus eksperimentavimas, teorijos ir praktikos sąsaja); 3) *besimokančiųjų patirtis, poreikiai, interesai, vertybės* (besimokantieji vieni nuo kitų skiriasi patirtimi, poreikiais, interesais, vertybėmis, todėl reikia atsižvelgti į visų skirtumus formuluojant siekiamus tikslus ir taikant mokymosi metodus); 4) *mokymosi tikslų formulavimas* (tikslai turi būti aiškūs, neatsiejami nuo siekiamų rezultatų, t. y. turi būti aišku, ką mokymosi procese suaugusieji sužinos, išsiugdys, gebės atlikti ir kt.); 5) *mokymosi metodai ir jų taikymas* (turi atitikti besimokančiųjų pasirengimą mokytis, juos renkantis ir tinkamai pritaikant svarbios mokymosi priemonės arba andragogo gebėjimas jas kurti); 6) *bendra mokymosi analizė, įvertinimas ir tikslų peržiūrėjimas, dalijantis atsakomybe vertinant mokymosi procesą visiems jo dalyviams*.

Kadangi andragogui griežtai nenurodyta, kiek, kaip ir kada teikti pagalbą besimokančiam suaugusiajam, jis turi įvertinti gausybę veiksnių ir taip organizuoti mokymosi procesą, kad besimokantieji įgytų žinių, kompetencijų, didėtų jų pasitikėjimas savo jėgomis ir savigarba, jie kaskart patirtų, kad mokymasis yra malonus, įtraukiantis užsiėmimas (Teresevičienė ir kt., 2004). Andragogams ypač svarbu perprasti besimokančių suaugusiųjų motyvus, kurie skatina jų mokymosi veiklą, ir atsižvelgiant į juos taip organizuoti mokymosi procesą, kad jis atitiktų motyvus ir poreikius, kad gaunama informacija būtų naudinga, kad jos pateikimo būdai būtų suaugusiesiems priimtini, o kaupiama patirtis – prasminga, atitinkanti jų pagrindi-

nus mokymosi siekius.

Taigi pagalbos besimokančiajam teikimas yra viena iš andragogo veiklos funkcijų ir sudedamoji suaugusiųjų mokymosi proceso dalis. Vis labiau populiarėja andragogo, kaip mokymosi padėjėjo, pagalbininko, partnerio, konsultanto, vaidmuo, suaugusiajam susipažįstant su naujomis mokymosi galimybėmis ir susikuriant asmeninio bei profesinio tobulinimosi veiksmų seką, siekiant užsibrėžtų tikslų, sėkmingai veikiant visame mokymosi procese, skatinant besimokančiojo vidinę motyvaciją ir iniciatyvą. Tačiau siekiant sėkmingai atlikti pagalbos veiklos funkcijas andragogui būtinos tam tikros kompetencijos: asmeninė, socialinė (ypač svarbi, norint padėti kitam mokytis), dalykinė (susijusi su konkrečia profesine sritimi), didaktinė (susijusi su mokymo proceso organizavimu).

2. Tyrimo rezultatai, jų interpretacija

Siekiant išsiaiškinti studentų požiūrį į andragogų pagalbos teikimą mokymosi procese, 2013 m. vasario – kovo mėn. atliktas empirinis tyrimas Klaipėdos universiteto Tęstinių studijų institute. Apklausoje dalyvavo 114 įvairių kursų andragogikos specialybės bakalauro ir magistrantūros studijų studentų (73 proc. moterų ir 27 proc. vyrų). Respondentų amžius svyruoja nuo 23 iki 49 metų. Tai rodo, kad mokymosi procese dažniau dalyvauja ir aukštojo išsilavinimo siekia moterys, tačiau studijuoja įvairaus amžiaus suaugusieji, kas patvirtina mokymosi visą gyvenimą svarbą. Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad respondentų grupė tiek lyties, tiek amžiaus požiūriu yra heterogeninė, ką atskleidžia ir tyrimo rezultatai – jų nuomonių išraiška ganėtinai skirtinga.

Realioji praktika rodo, kad mokymosi procese suaugusiesiems dažnai iškyla problemų, kurios neleidžia kokybiškai organizuoti ir valdyti savo mokymosi proceso. Tyrimu nustatyta, kad nemažai daliai apklaustųjų trūksta dėstytojų pagalbos (24 proc.), kliūčių sudaro finansinės problemos (32 proc.), nerimas dėl egzaminų (27 proc.), informacijos mokantis stoka (15 proc.), studijų ir darbo derinimas (18 proc.). Daugelis suaugusiųjų, besimokančių šioje aukštojoje mokykloje (48 proc.), pasigenda atsižvelgimo į individualų mokymosi stilių ir būdą, mokymosi metodų įvairovės (30 proc.), asmeninių poreikių patenkinimo (28 proc.). Gana nedidelei daliai apklaustųjų trūksta mokymosi motyvacijos stiprinimo ir palaikymo (19 proc.), kokybiško grįžtamojo ryšio užtikrinimo (14 proc.), dėstytojų ir studentų bendradarbiavimo (12 proc.). Tačiau empirinių duomenų analizė rodo, kad nė vienas respondentas nepasigenda savarankiško mokymosi skatinimo ir palaikymo.

Didžioji dalis tiriamųjų (71 proc.) nurodė, kad suaugusiajam mokantis pagalba yra reikalinga, o 18 proc. – net labai reikalinga. 11 proc. nuomone, jiems užtekėtų minimalios dėstytojų pagalbos mokymosi procese. Pažymėtinas faktas, kad nė

vienas respondentas nenurodė, jog pagalba mokantis visiškai nebūtina, todėl darytina prielaida, kad besimokančiam suaugusiajam svarbu, jog andragogas padėtų mokymosi procese. Didžioji dalis (72 proc.) nurodė, kad suaugusiajam mokantis pagalbos dažnai prireikia, o 28 proc. – ne visada prireikia. Todėl galima teigti, kad besimokančiam suaugusiajam svarbu, jog andragogas mokymosi procese dažnai teiktų kokybišką pagalbą. Daugelis apklaustųjų (62 proc.) nurodė, kad andragogas, teikdamas pagalbą besimokančiajam, turėtų orientuotis į saugią ir ramią mokymosi aplinką, taip pat į žinių, mokėjimų ir įgūdžių spragų įveikimą (37 proc.). Mažesnės dalies manymu, andragogas, teikdamas pagalbą, turėtų orientuotis į tinkamą bendravimą ir bendradarbiavimą (18 proc.) bei efektyvų informacijos studijų klausimais suteikimą (15 proc.), mokymosi motyvacijos stiprinimą (13 proc.). Nė vienas respondentas nenurodė, kad andragogas, teikdamas pagalbą, turėtų orientuotis į savarankiško mokymosi skatinimą. Tuo tarpu tyrimo rezultatai atskleidė, kad besimokantiems suaugusiesiems labai svarbu, jog andragogas orientuotųsi į saugios ir ramios aplinkos, kuri būtina teikti pagalbą, sukūrimą.

Pasiteiravus respondentų, kokią realią pagalbą dėstytojai suteikė jiems mokantis, paaiškėjo, kad skatino ir motyvavo savarankiškai atlikti užduotis (55 proc.) bei padėjo ieškoti informacijos (41 proc.). Nedidelei daliai apklaustų studentų dėstytojai padėjo įveikti žinių, mokėjimų ir įgūdžių spragas (17 proc.), baimę ir stresą mokymosi metu (15 proc.) ir įgyti pasitikėjimo savo jėgomis (12 proc.), tai besimokančiam suaugusiajam yra svarbiausia. Taigi gauti tyrimo rezultatai leidžia daryti išvadą, kad šioje švietimo institucijoje reikiama reali pagalba suaugusiesiems nepakankamai suteikta, labiau skatintas jų savarankiškas mokymasis.

Daugiau kaip pusė (60 proc.) apklausoje dalyvavusių studentų andragogui, teikiančiam pagalbą suaugusiajam mokantis, priskiria pagalbininko vaidmenį, 16 proc. – kolegos, 15 proc. – konsultanto, 9 proc. – partnerio vaidmenis. Rezultatai leidžia teigti, kad respondentai andragogui priskiria pagalbininko vaidmenį, kuris nukreiptas atlikti pagalbos funkciją suaugusiųjų mokymosi procese. Taip pat daugelio apklaustųjų (64 proc.) nuomone, andragogas, teikiantis pagalbą suaugusiajam mokantis, turi gebėti kurti saugią ir palankią mokymosi aplinką, pasirinkti ir lanksčiai taikyti tinkamus mokymo metodus (37 proc.), skatinti besimokančiųjų refleksiją (20 proc.) bei gebėti spręsti iškilusias mokymosi problemas (26 proc.). Nedidelei daliai respondentų svarbu, kad andragogas išmanytų besimokančių suaugusiųjų psichologinius ypatumus (19 proc.) bei gebėtų motyvuoti (14 proc.). Tyrimo rezultatai rodo, kad besimokančiam suaugusiajam vienas svarbiausių andragogo, atliekančio pagalbininko vaidmenį, gebėjimų – kurti saugią ir palankią mokymosi aplinką.

Andragogo, teikiančio pagalbą besimokančiam suaugusiajam, kompetencijų aspektu didžioji dalis respondentų (62 proc.) nurodė, kad jis turėtų būti lankstus,

gebėtų parinkti tinkamus mokymosi metodus ir sudaryti besimokančiųjų dabarties poreikius atitinkančias studijų dalykų programas. Mažesnę dalis pabrėžė, kad pagalbą teikiantis andragogas turėtų būti tolerantiškas, gerbiantis besimokančiuosius (36 proc.), gebantis kurti mokymosi situacijas, kurios maksimaliai padėtų besimokančiajam patenkinti tobulinimosi poreikius (29 proc.), išmanantis suaugusiųjų mokymosi ypatumus (25 proc.), bendraujantis, empatiškas, gebantis kurti atvirą, pasitikėjimą skatinančią mokymosi aplinką (26 proc.), gebantis motyvuoti besimokančiuosius (17 proc.), būti atsakingas, refleksyviai mąstantis (15 proc.). Remiantis gautais tyrimo rezultatais, galima teigti, kad svarbiausia andragogui, teikiančiam pagalbą suaugusiajam mokantis, būti lanksčiam, gebėti atrinkti ir pritaikyti mokymosi metodus, sudaryti ir vykdyti besimokančiojo poreikius atitinkančias studijų dalykų programas.

Aiškinantis, kaip ir kada andragogas turėtų teikti besimokančiajam pagalbą, nustatyta, kad 54 proc. respondentų nuomone, dėstytojas pats turėtų pastebėti ir siūlyti suaugusiajam pagalbą mokantis, 35 proc. – dėstytojas turėtų padėti tuo atveju, jei pats studentas kreipiasi pagalbos, nedidelė dalis (11 proc.) pabrėžia, kad pagalba turėtų būti teikiama individualiai bendraujant. Gauti rezultatai leidžia teigti, kad suaugusiajam mokantis aktualesnis proaktyvus pagalbos pobūdis, kai andragogo pagalba nukreipta į besimokantįjį, nelaukiant, kol šis jos paprašys.

Didžioji dalis respondentų (67 proc.) pažymėjo, kad svarbiausia, teikiant pagalbą suaugusiajam mokantis, profesionalumas, labai svarbu ir saugios mokymosi aplinkos kūrimas (43 proc.), metodų tinkamumas teikiant pagalbą (32 proc.), andragogo ir besimokančiųjų bendravimo ir bendradarbiavimo veiksmingumas (20 proc.). Nedidelei daliai respondentų svarbus andragogo lankstumas teikiant pagalbą (17 proc.), bendrų tikslų ir siekiamų rezultatų formulavimas (15 proc.), kokybiško grįžtamojo ryšio mokantis užtikrinimas (12 proc.). Remiantis tyrimo rezultatais, galima daryti išvadą, kad besimokančiam suaugusiajam labai svarbu andragogo teikiamos pagalbos profesionalumas. Išskirti ir dėstytojų teikiamos pagalbos studentams privalumai: įveikiami mokymosi sunkumai (55 proc.), išauga pasitikėjimas savo jėgomis ir galimybėmis (39 proc.), įveikiama baimė ir stresas mokantis, laikant egzaminus (45 proc.). Įvardyti ir tam tikri trūkumai: konkrečiai nenurodyta, kokią pagalbą dėstytojas turėtų teikti (55 proc.), mažai bendraujama, bendradarbiaujama su studentais (35 proc.), skatinamas savarankiškas mokymasis (32 proc.).

Apibendrinant empirinių duomenų analizę, galima teigti, kad pagalbos suaugusiajam mokantis reikia. Andragogas, padėdamas besimokančiajam, turėtų ne tik skatinti mokytis savarankiškai, bet ir padėti įveikti žinių, mokėjimų, įgūdžių spragas, baimę ir stresą, didinti pasitikėjimą savo jėgomis ir galimybėmis. Nors besimokantiems suaugusiesiems labai svarbi palanki, saugi ir pasitikėjimą skati-

nanti mokymosi aplinka, kurioje pagalbą teikiantis andragogas gebėtų bendrauti, bendradarbiauti, būti empatiškas, tačiau dar svarbiau – andragogo teikiamos pagalbos profesionalumas. Todėl andragogui priskiriamas pagalbininko vaidmuo, jam skiriama pagalbos teikimo funkcija suaugusiųjų mokymosi procese, įveikiant išskylančius sunkumus ir problemas.

Išvados

Andragogo veiklos funkcijos skiriasi, bet jas visas sieja vienas pagrindinis tikslas – padėti besimokančiam suaugusiajam mokytis. Svarbi andragogo veiklos sritis – pagalba, sprendžiant kognityvinio, afektyvinio motyvacinio, psichosocialinio pobūdžio problemas, su kuriomis susiduria suaugusieji mokymosi procese. Pagarba, tolerancija, pasitikėjimas, siekis bendrauti ir sutarti ypač svarbūs teikiant pagalbą besimokančiam suaugusiajam, padedant išvengti iškilusių mokymosi sunkumų.

Kuriant ir taikant pagalbos strategiją suaugusiųjų mokymosi procese, reikšmingi keli aspektai: mokymosi aplinka, andragogo ir besimokančiojo sąveika, suaugusiojo mokymosi patirtis, poreikiai, interesai, vertybės, tikslų formulavimas ir siekiamų rezultatų numatymas, mokymosi metodai ir jų pritaikymas, mokymosi analizė, vertinant šį procesą. Andragogo pagalbos teikimo procese svarbų vaidmenį atlieka proaktyvi ir reaktyvi pagalba. Gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti mokymosi problemas, būtinų žinių ir kompetencijų tam turėjimas, profesionalumas – tai būtina sėkmingos andragogo pagalbos besimokančiam suaugusiajam sąlyga. Tinkamos andragoginės pagalbos strategijos sukūrimas ir taikymas padėtų įgyvendinti efektyvų suaugusiųjų mokymąsi.

Tyrimu nustatyta, kad andragogas suaugusįjį turėtų ne tik skatinti mokytis savarankiškai, bet ir padėti įveikti žinių, mokėjimų bei įgūdžių spragas. Todėl labai svarbi palanki ir saugi mokymosi aplinka, kurioje andragogas gebėtų būti empatiškas, kurtų atvirą, pasitikėjimą skatinančią mokymosi aplinką. Vis dėlto svarbiausias dalykas – andragogo profesionalumas teikiant suaugusiajam pagalbą, padedant įveikti mokymosi sunkumus, įgyti pasitikėjimo savo jėgomis ir galimybėmis, įveikti baimę ir stresą mokantis. Nors tyrimas parodė, kad andragogo pagalba besimokančiam suaugusiajam teikiama, vis dėlto pasigendama dėstytojų kompetencijos šioje srityje, ne visada taikomi tinkami mokymosi metodai, ne visų ir ne visada besimokančių suaugusiųjų požiūris į andragogo pagalbos teikimą yra teigiamas.

Gauta 2013 08 30

Pasirašyta spaudai 2013 09 09

Literatūra

- Andriekienė, R. M., Anužienė, B. (2006). *Andragoginiai kompetencijų tobulinimo aspektai tęstiniame profesiniame mokyme*. Monografija. Klaipėda: KU leidykla.
- Anužienė, B., Andriekienė, R. M., Jatkauskas, E., Zubrickienė, I. (2008). *Andragogikos technologijos: nuo koncepcijos kūrimo iki jos įgyvendinimo*. Metodinė knyga. Klaipėda: KU leidykla.
- Anužienė, B. (2006). *50 suaugusiųjų švietimo klausimų*. Metodinė knyga. Klaipėda: KU leidykla.
- Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos terminų žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
- Foley, G. (2007). *Suaugusiųjų mokymosi metmenys. Suaugusiųjų švietimas globalizacijos laikais*. ŠMM. Vilnius: Kronta.
- Geras suaugusiųjų mokytojas Europoje. (2006). Mokymosi vadovas andragogams. T. Jaager, J. Irons (sud.). Vilnius.
- Peras, G. Ch. (2007). Švedijos patirtis suaugusiųjų švietimo srityje. *Suaugusiųjų švietimas 3*. Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras.
- Jatkauskienė, B., Tolutienė, G. (2012). *Aiškinamasis andragogikos terminų žodynas*. Klaipėda: KU leidykla.
- Jatkauskienė, B., Jovarauskaitė, A. (2011). *Tutoriaus veikla paramos, pagalbos studentui aspektu*. Studijų knyga. Klaipėda: KU leidykla.
- Jatkauskienė, B., Servaitė, L. (2009). Possibilities of assistance to adult learner. *ATEE. Spring University. Changing Education in a Changing Society*: 133–141. Klaipėda University.
- Knowles, M. S., Holton III, E. F., Swanson, R. A. (2007). *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development*. 6th ed. Burlington, MA: Elsevier. Prieiga internetu: <http://books.google.com/books?id=J6qGsHBj7nQC> [žiūrėta 2013 01 17].
- Longworth, N. (2007). *Mokymosi visą gyvenimą praktika: švietimo kaita XXI amžiuje*. Vilnius: Kronta.
- Teresevičienė, M., Gedvilienė, G., Zuzevičiūtė, V. (2006). *Andragogika*. Vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams. Kaunas: VDU leidykla.
- Teresevičienė, M., Oldroyd, D., Gedvilienė, G. (2004). *Suaugusiųjų mokymasis. Andragogikos didaktikos pagrindai*. Kaunas: VDU leidykla.

POSSIBILITIES IN APPLYING STRATEGIES OF ANDRAGOGUE ASSISTANCE TO ADULT LEARNER

Gitana Tolutienė

Summary

The relevance of assistance activity especially shows up with the shifting of andragogues functions, when becoming the adult learner's assistant, in the pursue of new knowledge and skills, at eliminating learning problems and providing qualitative learning support.

Hypothesis: what are the possibilities of application of andragogues assistance to adult learner in the process of learning?

The object of research: activity of andragogues assistance.

The objective of the research: to analyze theoretically and empirically reveal the andragogues assistance strategy in the opportunities of adult learning.

The tasks of the research:

1) to reason the possibilities of application of andragogues assistance strategy to adult learner, accentuating assistance strategy stages, andragogues activity functions and necessary competencies;

2) to explore the University students view on lecturers assistance in the process of learning.

Research methods:

1) the analysis of scientific sources;

2) questionnaire survey.

In order to ascertain students' views on andragogues assistance in the learning process, an empirical study was carried out in Klaipėda University Continuing Studies Institute in 2013 February–March. The survey involved 114 different courses andragogy students.

Key conclusions. Andragogues operational functions are different, but they have one main goal – to help the adult learners in the learning process. Andragog's important activity – assistance in to addressing cognitive, affective – motivational, psychosocial problems, encountered by adults in the learning process. Respect, tolerance, trust, communication and the pursuit of communicating and consensus are important in providing assistance to the learner, helping to avoid learning difficulties.

During the design and implementation of the assistance strategy for adult learning, several important aspects are important: the learning environment, a student and andragog's interaction, adult learners' experience, needs, interests, values, the formulation of goals and the prediction of aims, learning methods and their applications, training analysis, assessment of learning. Also proactive and reactive support plays an important role in andragogues assistance activity. Andragogues ability to communicate and collaborate, solve learning problems and remove them, possession of necessary knowledge and skills and professionalism is a prerequisite for andragogues successful assistance condition to adult learner. The development of suitable andragogical assistance strategy and implementation will allow the effective learning at adult education institution.

The study found that the andragogue should not only promote the adult independent learning, but also help to overcome the gaps in knowledge, abilities and skills, fear and stress during learning. Therefore, it is very important to create safe and favourable learning environment in which andragogue is able to be empathetic, to create an open learning environment, to promote confidence. A very important aspect – andragogues professionalism in providing adult support, helping him to overcome learning difficulties, to gain self-confidence and opportunities to overcome fear and stress in learning.

The research data analysis shows that andragogues help to the adult learner functions, but lacks the lecturers competence in this field, always subject to appropriate learning methods, as well as and not always the adult learners approach to andragogues assistance is positive.